

El racó de l'arxiu

BUTLLETÍ DE L'ARXIU HISTÒRIC
MUNICIPAL DE CONSTANTÍ
NÚMERO 19 · MARÇ - ABRIL 2006

▶ comença
l'Arcàdia a
Constantí Ràdio

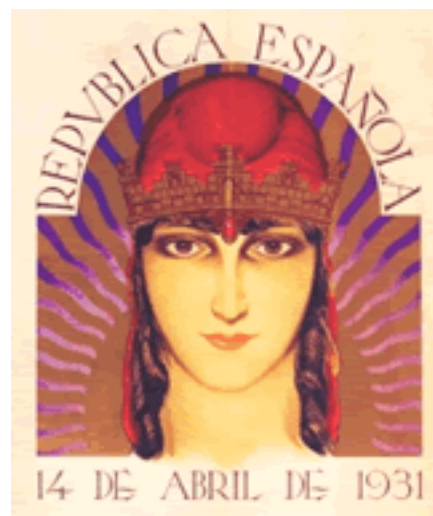
[PÀG. 7]

▶ transparència
informativa i
bon govern

[PÀG. 8-9]

▶ història de la
Conca de
Barberà

[PÀG. 10-11]

La II República
Constantí
L'espluga de Francolí

[PÀGS. 3-6]

LA II REPÚBLICA. ARA FA 75 ANYS

Aquest mes d'abril es compleix el 75è aniversari de la proclamació de la II República. Va ser un període històric breu però intens. Avui es recorda amb tota mena d'actes, com exposicions, xerrades, projeccions cinematogràfiques, etc. Només a Tarragona n'hi ha programats més d'una vintena; d'entre els quals, les presentacions de les publicacions *Viatge per l'associacionisme al Camp de Tarragona* (volum 3 dels *Materials Didàctics* de l'Arxiu Històric de Tarragona), *La Tarragona republicana* (volum 1 de la col·lecció *Quaderns de l'Arxiu* del Servei d'Arxiu i Documentació Municipal de l'Ajuntament de Tarragona) i el llibre *La II República al Camp de Tarragona*, coordinat per Josep Sánchez Cervelló i Jordi Piqué que edita el Cercle d'Estudis Històric i Socials Guillem Oliver de Tarragona. Nosaltres ens hi afegim amb un parell d'articles dedicats als esdeveniments que van tenir lloc a Constantí i l'Espluga de Francolí durant aquests anys.

Mentre tant, Constantí ha celebrat la Setmana de la Salut i la Cultura. Entre els actes programats hi havia un espectacle dramàtic sobre el poeta Joan Salvat Papasseit i una conferència del professor de la URV Josep M. Sabaté Bosch sobre la *Visió de la història*.

També en clau d'història, l'arxivera, historiadora, professora de la URV i membre de l'Associació Conèixer Catalunya (ACCAT), Montserrat Flores, imparteix enguany dos cursos gratuïts sobre Història de Catalunya: *Curs per conèixer Catalunya* i *Curs Nivell Mitjà*.

El Curs per conèixer Catalunya és un curs introductor per a nous i noves: una mica de geografia, història, llengua, literatura, etnografia; mentre que el curs de nivell mitjà és pròpiament el d'història.

D'altra banda, el Pavelló Poliesportiu va acollir del 21 de març al 8 d'abril l'exposició sobre les *Dones sindicalistes*, fruit de la col·laboració entre l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament, l'Institut Català de les Dones i el Sindicat CGT de Tarragona. Es va inaugurar amb una xerrada de M. Àngels Rodríguez, historiadora i presidenta de la Fundació Salvador Seguí.

L'exposició, produïda per l'Institut Català de les Dones i coordinada per l'escriptora Antonina Rodrigo, consistia en 15 panells, 12 dels quals eren dedicats a dones sindicalistes. Cadascun contenia una breu nota biogràfica i una fotografia d'aquestes precursoras en la lluita pels drets de les dones que van defensar les seves idees i conviccions amb fermesa, transformant amb la seva pràctica diària les relacions interpersonals i socials, i per tant, contribuint a la formació d'una societat més justa..

L'exposició de les dones sindicalistes marcarà el contingut d'una part del proper número del butlletí perquè el dedicarem a resseguir la memòria històrica de les dones i per al qual us convidem a participar-hi amb articles o ressenyes que tractin d'aquest àmbit.

Finalment, us anunciem que ha quedat enllestit el llibre monogràfic sobre la Història del Sindicat que

preparaven des de fa temps Montserrat Duch i Josep Franquès i que porta per títol *Viure de la terra. Història i memòria del Sindicat Agrícola de Constantí 1905-2005*.

El llibre es presentarà al mes de maig i comptarà amb la presència del conseller de Política Territorial i Obres Públiques i portaveu del Govern de la Generalitat, Joaquim Nadal.

CURSOS D'HISTÒRIA DE Catalunya

- **Curs per conèixer Catalunya**
Inici divendres, **del 27 d'abril al 13 de juny**, de les 19:30 a les 21 h, a la Biblioteca
- **Curs Nivell mitjà**
Inici divendres, **del 3 de maig al 13 de juny**, de les 19:30 a les 21 h, a la Biblioteca

Arxiu **Montserrat Flores**
Historiadora, professora de la Universitat Rovira i Virgili i l'Associació Conèixer Catalunya (ACCAT)

RESERVA: La presentació d'ambdós cursos es farà en la Sala de la Biblioteca.
Divendres 25 d'abril 19:30 h.
A la Sala Polí Cultural

INSCRIPCIÓ GRATUÏTA
adreça: Institut d'Estudis de Catalunya
D'Alfons a Ramon de la Torre, tel. 977 52 00 21
Escriure d'història C. Sant Pau 44. 417 62 al 28

Departament de Cultura
Govern de Catalunya

Constantí 2006

L'ESPLUGA REPUBLICANA (1931-1939)

Josep Maria Vallès

Centre d'Estudis Locals
de l'Espluga de Francolí

El republicanisme espluguís era ben vigent des que el 1871 l'estat espanyol canvià el règim monàrquic per la república federal. La tercera guerra carlina i la restauració monàrquica amb Alfons XII posà fi als anhels de tanta gent que aspirava a sortir de l'anacronisme per esdevenir una societat plural i democràtica i que pogués representar per a Catalunya la recuperació de les llibertats, la llengua i la identitat nacional

Anys després de l'intent autònom de 1918 amb l'empenta promoguda per la Mancomunitat va haver de patir un altre sotrac amb el regim dictatorial de Primo de Ribera i després Berenguer. El malestar de les classes treballadores, especialment en el camp, conduïren a una represa que es materialitzà en la creació en els pobles d'ateneus republicans.

L'Ateneu Republicà Federal Català de l'Espluga de Francolí es fundà el 1931 amb l'intent de preparar les candidatures a les eleccions del 12 d'abril. El mes de març varen redactar un manifest que resumia els seus propòsits i, aconseguida la victòria electoral republicana, el dia 14 Mació proclamava la República Catalana i els set regidors escollits es feren càrrec de les seves responsabilitats al municipi.

Comarca de la Conca de Barberà

“L'eufòria es va desbordar en penjar la bandera republicana que durant tantes dècades havia guardat a la calaixera el vell Sisco de ca l'Agneta”

Al·legoria de la República

Cap allà a les nou del vespre d'aquell dimarts 14 d'abril, la plaça de la vila era plena de gom a gom. Ricard Farré que havia estat nomenat alcalde provisionalment surt al balcó. L'eufòria es va desbordar en penjar la bandera republicana que durant tantes dècades havia guardat a la calaixera el vell Sisco de ca l'Agneta. Quan el Ricard de cal Gamell va començar a parlar es va fer el silenci. En un moment del seu discurs, tallat sovint pels aplaudiments, va demanar un minut de silenci en memòria dels màrtirs de Jaca. El jaio Fort no va poder contenir la seva emoció i va trencar aquell sentit i emotiu homenatge amb un ¡Viva la República!

Des del primer moment trobem els líders esquerrans: Ricard Farré, Isidre Rosell, Miquel Sales, Francesc Vilà, Salvador Civit, Ramon Morgades i Josep Martí, amb les dones respectives, els que eren casats, treballant abnegadament pel benestar local. Afavorits per la política desenvolupada pel govern de la Generalitat, els pagesos majoritàriament parcers

contemplaven amb esperança el nou règim després dels set anys de dictadura que havia suposat la consolidació del caciquisme que exercien les famílies burgeses propietàries de la terra.

El governador civil havia reunit a Montblanc feia uns dies, als alcaldes de la comarca per tal que li presentessin una relació de les necessitats més urgents de cada municipi en matèria d'obres. Els regidors espluguins donen prioritat a:

- ▶ Construcció d'unes escoles graduades.
- ▶ Tapar les basses del Molí de la Vila a la Font Baixa.
- ▶ Acabar la carretera de circumval·lació.
- ▶ Que es paguin urgentment les expropiacions de terres ocupades per la construcció de la carretera a Senant.
- ▶ Que se cedeixi al poble l'edifici de l'església vella per utilitzar-lo en benefici del comú sense canviar-ne l'estructura a fi de que no perdés el valor històric que pogués tenir.

El conflicte amb el clergat esdevindria una constant durant el domini republicà. Les relacions de l'ajuntament amb el rector Blai Sans s'agreuaren amb la secularització del cementiri. Des de la casa de la vila es pretenia impedir que el mossèn anés a les escoles a fer xerrades dogmàtiques.

La decepció política no tardà en arribar per la política contra Catalunya desenvolupada a Madrid. L'estatut va tardar mesos a reeixir. Però el poble anava endavant i els pagesos sota l'aixopluc de la Unió de Rabassaires i les societats Obreros Jornaleros i la Unió Agraria, fundades totes dues a començaments del segle XX empengueren la fundació del celler de dalt, el segon celler cooperatiu de l'Espluga.

En les eleccions de 1934, el catorze de gener, tornà al poder local la candidatura de dretes. A l'hora del recompte de vots membres d'esquerra entraren al col·legi electoral i aconseguiren de trencar alguna urna, però Francesc Trullols aconseguí sortir, saltant pel balcó amb les actes i fer-les arribar a Tarragona. El

malestar entre dretes i esquerres, entre amos i pagesos, tindria el seu punt àlgid en els fets del 6 d'octubre de 1934. Ricard Farré aquell dia anà a l'ajuntament i recollí les claus de ca la vila i les de l'església. L'endemà, fracassat l'intent independentista, les retornà a la guàrdia civil. Tot seguiria igual fins a les properes eleccions del 16 de febrer de 1936 en que va recuperar el poder el Front Popular, però a l'Espluga continuà a l'ajuntament la majoria conservadora.

Foren mesos de moltes dificultats amb desnonaments de parcers i redistribució dels fruits en favor del amos. Tot plegat conduiria a un viure angoixant i escandalós. L'exèrcit es dividí i el general Franco es revoltà contra la república. El 18 de juliol de 1936 era el seu final, malgrat que durant els tres anys de guerra civil es consideri període republicà. El dia 10 de gener de 1939, les forces anomenades nacionals entraven a l'Espluga.

Durant el mes d'agost de 1936, foren executades onze persones de dretes pel Comitè antifeixista dominat pels anarquistes. Entre abril i novembre de 1939 la repressió franquista afusellava catorze espluguins i un el 1940 i un altre el 1942. Uns altres cinquanta-nou foren empresonats després dels consells de guerra sumaríssims.

“A l'hora del recompte de vots membres d'esquerra entraren al col·legi electoral i aconseguiren de trencar alguna urna, però Francesc Trullols aconseguí sortir, saltant pel balcó amb les actes i fer-les arribar a Tarragona”

LA PROCLAMACIÓ DE LA REPÚBLICA A CONSTANTÍ

Josep Estivill

Arxiu Històric Municipal de Constantí

Constantí, 14 d'abril de 1931. Les eleccions municipals del dia 12 són el detonant de la proclamació de la República. Enrera queda el malson de la dictadura de Primo de Rivera i el desprestigi d'Alfons XIII. El nou règim arriba per democratitzar i modernitzar la vida política i social, però aquest no serà pas un camí fàcil.

L'ajuntament de Constantí es constitueix el mateix dia 14, segons indica el llibre d'actes, amb els regidors escollits a les darreres eleccions municipals que, per cert, al poble no van tenir lloc perquè el nombre de candidats que s'hi presentava era el mateix que el que calia escollir, de manera que, tal com marcava la llei, les eleccions ja no se celebraven i tots els candidats quedaven automàticament proclamats consellers. En aquest primer consistori republicà hi trobem dos membres de la Lliga Regionalista, 4 monàrquics i 4 republicans.

L'ajuntament es constitueix —com precisa l'acta— amotllat a les circumstàncies i amb els individus que haguessin fomentat la República Federal i procurat intervenir directa o indirectament per a establir-la. Els regidors que no reconeixen el nou règim són senzillament apartats. És el cas del parell de regidors de la Lliga que substitueixen per uns altres d'afiliació republicana.¹ D'aquesta manera, el nou consistori el formen 6 representants republicans —les esquerres— i 4 monàrquics —les dretes—. De fet, 6 d'aquests 10 consellers són socis de la Joventut Nacionalista Republicana de Constantí, una entitat constituïda un any abans, el 30 d'abril de 1930, per propagar els ideals de Catalanisme, República, Democràcia i Federació a través de tots els mitjans permesos per la legislació.²

L'endemà de la constitució de l'Ajuntament, el dia 15, aquesta entitat rep un estrany comunicat del president Macià ordenant-los la incautació immediata del consistori, la proclamació de la República Catalana i la formació d'un nou govern municipal.³ Però el consistori ja està constituït, encara que amb algunes irregularitats administratives; com quan, per exemple, no s'especifica quina disposició legislativa s'ha seguit a l'acte de constitució ni la manera com s'ha escollit els càrrecs d'alcalde, primer tinent d'alcalde, etc.

I davant d'aquesta situació que deuen entendre com a irregular, és quan els dos consellers de la Lliga, com hem avançat abans, presenten la dimissió en la pròpia sessió de constitució de l'ajuntament. Encara, però, se celebra una segona sessió el dia 18 d'abril dedicada a organitzar les celebracions per l'arribada de la República fins que el dia 25 d'aquest mes l'Ajuntament es torna a constituir oficialment i ara de manera més reglamentària i d'acord amb el què establia la Llei electoral de 1907 i la Llei Municipal de 1877.

Els càrrecs es voten entre els consellers i per 6 vots contra 4 en blanc Lluís Ferré Ravell surt escollit nou alcalde, Joan Fortuny Magriñá 1r tinent d'alcalde i Lluís Martí Coll 2n tinent; la resta de càrrecs de la manera següent: Antoni Roig Prunera, regidor-síndic, i Lluís Ferré Brunet, Joan Solé Solé, Fèlix Sabaté Palau, Josep Torrens Solanas, Lluís Gil Coll i Josep Salas Nicolau, consellers.⁴

En aquest consistori hi observem la presència dels dos consellers de la Lliga, Antoni Roig i Lluís Ferré, que havien estat en un principi apartats, però a la sessió següent, del 5 de maig, s'informa que han presentat unes instàncies de dimissió “*fundant-les amb les ocupacions pròpies de cada un d'ells*” però es

1 Actes del Ple, 14-4-1931. Arxiu Històric Municipal de Constantí (AHMCO), fons Ajuntament de Constantí (AC), signatura número (sig.) 51.

2 Reglament i Acta de Constitució de la "Joventut Nacionalista Republicana de Constantí" (1930), *Estudis de Constantí*, 5, Ajuntament de Constantí i Centre d'Estudis de Constantí, 1989,

pàgs. 157-161.

3 Francesc Macià a la Joventut Catalanista Republicana de Constantí, 15-4-1931. AHMCO, fons AC, sig. 2615.

4 Actes del Ple, 25-4-1931. AHMCO, fons AC, sig. 51.

considera que “*les dimissions indicades son un poc duptoses i es necessari consultar-les a la Superioritat per poguer-las admetre*”.⁵ Les autoritats finalment les accepten i, en conseqüència, es convoca unes eleccions parcials per al 31 de maig per cobrir aquestes dues vacants.

En aquestes parcials el cens consta de 345 electors —al poble hi viuen 2.200 persones però només tenen dret a vot els homes majors de 25 anys—, dels quals voten 277 i el resultat per als tres candidats que s'hi presenta és el següent: Pau Gil Rivalt 98 vots, Isidre Bofarull Cerdà 89 i Josep M. Guinovart Roig també 89 vots (i 1 vot en blanc).⁶ La primera conselleria està clara però la segona plaça produeix un empat, de manera que es convoca unes eleccions de desempat per al 14 de juny.

En aquestes segones parcials, només hi participen 131 votants, menys de la meitat que quinze dies enrer, i el candidat republicà socialista Guinovart obté 128 vots per 3 del monàrquic Bofarull. És estrany aquest resultat (l'alt nivell d'abstenció i el baix suport a un candidat que poc abans havia rebut 89 vots). Segurament passa alguna cosa que desconeixem perquè cap dels candidats presents a l'escrutini no formula cap reclamació però que portarà cua.⁷

La situació a la política municipal deu ser, però, crispada perquè a la sessió del 15 de juny —l'endemà d'aquests segones parcials— els regidors de la minoria no hi assisteixen —els que sí que hi són ho fan constar expressament a l'acta— i presenten una instància de dimissió per la manera arbitrària i irregular com s'han celebrat les eleccions, denunciant el fet que el seu company, Isidre Bofarull, ha estat “*indignamente atropellado en sus derechos sin la protesta de este ayuntamiento*” i, en concret, esmenten, entre d'altres, l'incompliment d'alguns articles de la Llei electoral que fan referència a l'escrutini de vots i a la proclamació de consellers. Denuncien, per exemple, que no s'havia informat de manera oficial al candidat de la data de les eleccions.⁸

El 20 de juny els nous consellers escollits a les parcials, tots dos republicans (un catalanista i l'altre socialista) prenen possessió. A la mateixa sessió, els

quatre consellers de la minoria —així se'ls anomena en els documents—, Joan Solé, Josep Salas, Feliu Sabaté i Josep Torrents, informen verbalment del contingut de la instància de dimissió que havien presentat per escrit uns dies abans: “*alegant que per no haver protestat l'Ajuntament de la manera en que s'ha verificat el desempat de'ls últims Regidors votats, ells se veien obligats com a protesta de dit acte a presentar les seves dimissions irrevocables del carrec de Regidors que ostenten*”. I —tal com recull el secretari al llibre d'actes— “*enterats els presents de cuan se diu en l'indicada comunicació i atenent de qué, el que s'alega es una de les tantes cosses que voldrien fer-se contra la voluntat del poble tota vegada que s'ha demostrat el desitg de que prevaleixi la seva forsa i no la que pugui donar-li la sort, com voldrien aquests Senyor [sic], s'acorda deixar damunt de la taula l'indicada comunicació i traslladar còpia d'ella al Exm. Sr. Governador Civil, perquè resolgui el que cregui més convenient*.”⁹

El governador civil accepta amb data de 15 de juliol les dimissions dels quatre consellers i convoca unes noves eleccions parcials —les terceres— per al 26 de juliol.¹⁰ Però només tres dies després el governador s'entrevista amb l'alcalde al despatx de la pròpia alcaldia de Constantí i li comunica verbalment que per ordre expressa del Ministre de la Governació “*han sigut suspenses fins a nova ordre les eleccions parcials de Concejals convocades per al dia 26 del corrent mes*.”¹¹ El 23 de juliol el ministre, a més a més, deixa en suspens les dimissions dels consellers i ho justifica en l'obligatorietat de desenvolupar el càrrec, tal i com marca la llei.¹² D'aquesta manera, els consellers es veuen obligats a participar novament a les sessions del Ple i d'això en dona fe la presència de les seves signatures a l'acta corresponent.

La crisi per la constitució del consistori constantinenc sembla tancada; l'equip actual es manté al menys fins a finals d'any, però les discussions i picabaralles per les qüestions més concretes de la gestó continuaran sense aturador cada dia.

5 Actes del Ple, 9-5-1931. AHMCO, fons AC, sig. 51.

6 Expedient d'eleccions parcials de consellers del 31 de maig de 1931. AHMCO, fons AC, sig. 359.

7 Expedient d'eleccions parcials de consellers del 14 de juny de 1931. AHMCO, fons AC, sig. 359.

8 Instància de dimissió dels consellers municipals, 15-6-1931. Correspondència de les juntes i comissions municipals d'eleccions, 1931. AHMCO, fons AC, sig. 2624.

9 Actes del Ple, 20-6-1931. AHMCO, fons AC, sig. 51.

10 Expedient d'eleccions parcials de consellers, juliol de 1931. AHMCO, fons AC, sig. 359.

11 Ofici de l'alcalde de Constantí al president de la Junta Local del Cens Electoral, 18-7-1931. Expedient d'eleccions parcials de consellers, juliol de 1931. AHMCO, fons AC, sig. 359.

12 Ofici del governador civil de Tarragona a l'alcalde de Constantí, 23-7-1931. Correspondència de les juntes i comissions municipals d'eleccions, 1931. AHMCO, fons AC, sig. 2624.

COMENÇA L'ARCÀDIA A CONSTANTÍ RÀDIO

Ricard Escarré

Director del programa Arcàdia de Constantí Ràdio

Aquest mes d'abril, concretament el dimecres dia 26 d'abril a les 22:30 h, comença l'emissió del programa Arcàdia, una nova proposta de divulgació històrica de Constantí Ràdio que pretén acostar als oients petites i grans històries, moltes desconegudes o inèdites, apassionants totes, al voltant dels personatges, fets, llegendes i enigmes del passat i del present que configuren la història de Catalunya.

Els programa s'ha confeccionat a partir dels temes d'interés que els oients han votat al web del programa i compta amb la presència de testimonis directes dels fets (en la mesura en què això ha estat possible) i l'opinió de destacats historiadors que aporten la valoració rigorosa de l'especialista.

Entre els temes que els oients han proposat hi ha, de moment: indrets màgics de Catalunya, l'assassinat de Prim, la batalla de l'Ebre, la maçoneria, enigmes del cristianisme, el Camí de Santiago català, el simbolisme místic del Romànic, Càtars a Catalunya, etc.

“petites i grans històries, moltes desconegudes o inèdites, apassionants totes, al voltant dels personatges, fets, llegendes i enigmes del passat i del present que configuren la història de Catalunya”

pors i rituals que conformaven la vida quotidiana dels tarragonins de l'època romana. Parlarem d'un tema controvertit i poc conegut com qui es enterrat a Centcelles. El conegut ferrer de Vila-seca, l'Antoni Mas, ens explicarà alguna que altra anècdota de les seves sobre el món romà i mitjançant les empreses Nemesis o Itinere, us convidarem a les múltiples activitats i visites guiades que es fan sobre Tàrraco.

El programa Arcàdia s'emetrà per Constantí Ràdio (97.9 FM) cada quinze dies a partir del dimecres 26 d'abril a les 22:30 h i tindrà una durada de 90 minuts. Pel que fa a la multidifusió, es tornarà a emetre el següent dimecres a la mateixa hora. El segon programa serà el dimecres 10 de maig. Al web de l'espai a arcadiaradio.tk hi trobareu més informació: fotografies, enllaços, programació, fòrums de debat, etc.

ARCADIA

Els dos primers programes, que ja han estat gravats, tracten sobre Tàrraco. De la mà d'especialistes en el tema com Josep Remolà, conservador del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Jordi Rovira, historiador, Maria Rey Fabregat, arqueòloga i M. Antònia Ferrer Bosch, escriptora, recorrerem els monuments de la que fou gran capital de la Hispania romana i coneixerem fets i detalls sobre les costums,

BON GOVERN I TRANSPARÈNCIA INFORMATIVA

Josep Estivill

Arxiu Històric Municipal de Constantí

És evident que una de les principals preocupacions dels arxivers està relacionada amb la democratització i normalització de l'accés dels ciutadans a la informació. Lluny d'èpoques anteriors on l'administració es presentava amb un caràcter obscur i d'esquena a les necessitats de les persones és vol, en l'actualitat, facilitar la gestió dels tràmits i fer-los més transparents. Aquesta responsabilitat que preocupa i ocupa els arxivers, és també motiu d'interès per als governs de la Unió Europea.

A Catalunya, un dels objectius que estableix el Pla de Govern 2004-2007, és el de reforçar la qualitat democràtica del nostre sistema polític i administratiu i fer més transparent la gestió dels seus organismes i institucions. D'aquesta manera, i per tal d'obtenir una avaluació independent sobre la situació actual i una aproximació a les determinacions necessàries per avançar en aquest sentit, el Govern de la Generalitat va acordar a finals de 2004 la creació d'un Grup de Treball sobre bon govern i transparència informativa.

EL GRUP DE TREBALL

La tasca d'aquest grup consistia a redactar un informe sobre els principis que havien d'orientar les actuacions de les administracions catalanes i dels seus responsables polítics i professionals, amb l'objectiu d'assegurar la transparència en l'ús de recursos públics i la igualtat en l'accés a la informació sobre la gestió d'aquestes administracions.

El grup estava presidit per l'exsíndic de greuges, Anton Cañellas i el formaven els següents vocals:

- ▶ Manuel Ballbé, professor de Dret Administratiu a l'UAB

- ▶ Joan Cals, catedràtic del Departament d'Economia Aplicada de la UAB
- ▶ Helena Guardans, llicenciada en Ciències Empresarials i empresària
- ▶ Pere L. Huguet, advocat i degà del Col·legi d'Advocats de Reus
- ▶ José Luis López Bulla, exdiputat i exsecretari general de CCOO
- ▶ Juan José López Burniol, notari
- ▶ Josep Mir, exsecretari general del Departament de Política Territorial i d'Obres Públiques i professor de Dret Administratiu de la UPF
- ▶ Amadeu Petitbò, expresident del Tribunal de Defensa de la Competència i professor d'Economia
- ▶ Jordi Porta, president d'Òmnium Cultural
- ▶ Eulàlia Vintró, extinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i professora de la UB.

L'INFORME

L'any passat la Comissió va enllestir el seu informe que tenia com a principal conclusió la necessitat de regular l'accés a la informació mitjançant la determinació genèrica de convertir tots els documents en l'àmbit de l'administració en documents públics i accessibles al ciutadà. Aquest dret, no obstant, no seria absolut sinó que estaria restringit en els documents que afectessin

“regular
l'accés a la
informació
mitjançant la
determinació
genèrica de
convertir tots
els documents
en l'àmbit de
l'administració
en documents
públics i
accessibles al
ciutadà”

assumpptes com la intimitat personal i familiar, la seguretat i defensa de l'Estat, la seguretat ciutadana, la propietat intel·lectual, etc.

L'informe contenia, finalment, una sèrie de propostes i recomanacions concretes (per exemple, en l'apartat e) que tracten aspectes lligats directament als arxius i a la gestió documental i per a la redacció de les quals es va comptar amb l'assessorament de tècnics d'arxiu. Nosaltres hem recollit aquestes propostes i són les que transcrivim a continuació.

LES PROPOSTES I RECOMANACIONS

e) Dret a la informació i transparència

41. *Recomanem assegurar que en tots els procediments administratius es comunicaran als interessats el nom, adreça física i electrònica i telèfon d'un funcionari responsable, a qui s'han de poder adreçar en qualsevol moment per demanar assessorament, suport o informació sobre la tramitació.*

42. *Recomanem garantir que tots els serveis, organismes i administracions públiques tinguin a disposició dels ciutadans interessats manuals intel·ligibles que els orientin i informin a bastament sobre els tràmits, els ritmes, els criteris i pautes de resolució dels diferents procediments.*

43. *Recomanem garantir que tots els serveis, organismes i administracions públiques ofereixin als ciutadans un canal fàcil, assequible i ràpid d'accés a la informació, de queixa, de suggeriment o de denúncia per qualsevol tracte inadequat o desatenció que hagin pogut rebre.*

44. *Recomanem, en els casos de concurrència d'administracions en la prestació d'un mateix servei, oferir al ciutadà, un únic interlocutor públic responsable, per tal d'evitar que aquesta concurrència afebleixi la responsabilitat de l'Administració davant el ciutadà i dilati la prestació del servei.*

“Recomanem vincular l'efectivitat del lliure accés a la informació amb l'existència d'uns arxius perfectament organitzats”

45. *Recomanem fer més àgil l'assumpció de responsabilitat per l'Administració i fer més transparent la responsabilitat personal de les seves autoritats i empleats.*

46. *Recomanem vincular l'efectivitat del lliure accés a la informació amb l'existència d'uns arxius perfectament organitzats. Això implica que l'Administració ha d'aportar els recursos necessaris per tal d'assegurar un adequat sistema de gestió documental que permeti un nivell de descripció dels documents que faciliti respondre eficientment a la demanda ciutadana i a les necessitats de l'Administració. Així mateix, es proposa promoure l'adopció de la metodologia de l'arxivística i la gestió documental per tal de garantir el*

tractament, la preservació i l'accés de la informació més enllà del suport en què es contingui”.

47. *Recomanem que la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental prevista en la Llei 10/2001, de 13 de juliol de 2001, d'arxius i documents sigui l'organisme especialitzat i responsable del sistema d'accés a la documentació pública de les administracions catalanes, que promogui el seu perfeccionament i assisteixi els poders públics i els administrats en casos de dubtes i conflictes.*

48. *Recomanem garantir l'accés a la informació per mitjà de l'ús generalitzat de les tecnologies de la informació, i especialment, de les xarxes i Internet aprofundint en els criteris d'administració oberta i estructurant sistemes coordinats entre les administracions públiques.*

49. *Recomanem que les administracions no limitin la publicitat de les seves resolucions i convocatòries als diaris oficials, i menys durant el mes d'agost, i adoptin mesures actives i creatives per donar-ne una publicitat eficaç.*

NOVA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DE LA CONCA DE BARBERÀ

Jaume Teixidó

Arxiver i Historiador

El passat dia 8 de setembre del 2005 el Centre d'Estudis de la Conca de Barberà presentava a l'antiga capella de Santa Magdalena de Montblanc el número 23 de la seva revista anual *Aplec de Treballs*, en homenatge a mossèn Albert Palacín i Artiga. El volum es divideix en set apartats i té 231 pàgines.

HOMENATGE A ALBERT PALACIN

El primer volum es dedica a l'homenatge amb tres articles: un de Josep M. Grau Pujol: "Perfil biogràfic del prevere, mestre i investigador"; un altre d'Ernestina Vallverdú: "Mn. Albert Palacín, la persona"; i el tercer de Jaume Ferrer Puig: "Mn. Albert Palacín, entre el verb i la cultura catalana". Els tres abasten diferents aspectes de la vida de Mn. Palacín: un primer de caire biogràfic, el segon de la seva personalitat i humanitat i el darrer la figura com a impulsor i iniciador de te-mes culturals.

ÈPOCA MEDIEVAL

D'època medieval hi ha dos treballs: Jaume Felip: "La tomba de la infanta Joana, comtessa d'Empúries, al monestir de Poblet (segle XIV)", on explica la voluntat testamentària de l'infanta Joana, filla del rei Pere el Cerimoniós i muller del comte d'Empúries, en ser enterrada al monestir de la Conca i les dificultats, sobretot econòmiques, que hi hagueren per dur a terme la seva voluntat; segueix el de Josep M. Llobet: "Correspondència oficial entre Cervera i Montblanc durant el segle XV", basat en vint cartes enviades entre els paers de Cervera i els cònsols

de Montblanc que tracten sobre diversos temes que afectaven a les dues viles.

ÈPOCA MODERNA

D'època moderna hi trobem tres treballs: Manel Güell: "Juan de Pallavicino i la destrucció de Montblanc el 1651", explica els antecedents familiars del personatge que tingué una destacada actuació en la guerra dels Segadors on l'any 1651 durant el setge de la vila ducal destruï part de l'església de Santa Maria i, posteriorment, feu enderrocar tota la façana de l'església i les torres i trams de muralla necessaris per a

"un bon
Aplec que una
vegada més
dóna a
conèixer fets
passats de la
història de la
Conca de
Barberà"

incapacitar la defensa de la vila ducal; el de Josep M. Contijoch: "Un relat de Melcior de Potau, corregidor del Perú (segle XVIII)", es basa en unes memòries escrites per Melcior de Potau i Colom de Portugal on explica les vivències que li passaren en l'exercici del càrrec de corregidor en la província d'Aimares (Perú) i les dificultats familiars que es trobà quan retornà a Tarragona; i el de José Sánchez Real i Antònia Maria Lucena: "Disputes per l'aigua en els molins paperers de la Riba (segle XVIII)", on s'explica el plet que tingueren per la utilització de l'aigua Manela, vídua de

Baldric, i Josep Ixart de Valls, contra la comunitat de preveres d'Alcover (1755).

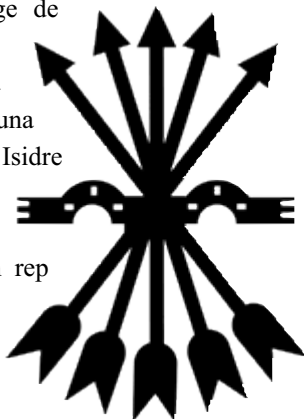
ÈPOCA CONTEMPORÀNIA

D'Història Contemporània, l'apartat més nombrós, amb sis treballs: Josep M. Grau i Roser Puig: "Aportació de mà d'obra de la Conca de Barberà a la capital econòmica del Camp de Tarragona a l'inici de l'època contemporània", tracta sobre la immigració conquesca a Reus a les primeries del segle XIX, tot donant referència a alguns antecedents dels segles XVII i

XVIII. Es basa el treball en el padró d'habitants de 1820; Valentí Gual: "Boscós esqueixats de disputes. Vimbodí i Poblet, 1820-1835", explica les disputes entre els habitants dels pobles veïns, sobretot de Vimbodí, i el monestir de Poblet per la utilització dels recursos del bosc del cenobi; Gener Gonzalvo: "Nova aportació a l'epistolari d'Eduard Toda sobre el monestir de Poblet", transcriu set cartes enviades a Eduard Toda i Güell que van des del 1925 al 1933, etapa en què Toda desplega una intensa activitat en pro del salvament de Poblet, primer des d'Escornalbou i ja des del 1930 a Poblet on s'instal·la; Roser Puig i Tàrrach: "Epistolari entre el montblanquí Josep M. Poblet i Josep Tarradellas, es basa en cinc cartes (quatre escrites per Poblet i una per Tarradellas) on es mostra la confiança i l'amistat que els unia, més enllà de la seva militància en el mateix partit. Foren escrites a París entre l'octubre i el desembre de 1947. Es veu el pensament de Josep M. Poblet sobre la situació en què es trobaven els exiliats i la manera de dur la política des de l'exili; Josep Clara: "La darrera mobilització del falangisme tarragoní. L'exemple de la Conca de Barberà", es basa en l'assistència als actes commemoratius del 20è aniversari de la Fundació de Falange Espanyola Tradicionalista, que van tenir lloc a Madrid l'octubre de 1953 i on hi assistiren un nombre de conques; i el de Joan Casamitjana Fabregat: "Els sindicats agraris verticals: les Hermandades de Labradores y Ganaderos. Creació, evolució i desaparició", explica la creació d'aquestes entitats de dret públic, creades pel règim per tal de tenir controlat el sector agrari. El treball abasta els antecedents fins a la seva dissolució l'any 1994.

HISTÒRIA DE L'ART

En l'apartat de l'Història de l'art només hi ha un treball, el de Gabriel Serra: "Una obra desconeguda d'Isidre Espinalt: la imatge de sant Francesc Xavier de l'església de Santa Maria de Montblanc (1729)", és una nova aportació a l'obra d'Isidre Espinalt, basat en un rebut signat per l'escultor el 12 d'agost de 1729, on rep una quantitat per la realització de la imatge de sant Francesc Xavier.

FONTS DOCUMENTALS

Dins de les fonts documentals hi trobem dos treballs: Montserrat Catalán: "L'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià i l'Arxiu de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya al monestir de Poblet", explica els fons que contenen aquests dos arxius dipositats al monestir de Poblet, concretament al palau Nou de l'Abat. Els dos tenen una gran importància per a Catalunya, el primer per l'estudi de l'època medieval ja que hi són conservats molts fons nobiliaris catalans i dels primers comtats i el segon per a l'estudi de l'etapa predemocràtica, on a banda de l'arxiu Tarradellas, també s'hi han incorporat nombrosos fons; i el de Ramon Ribera: "Fotografies sobre patrimoni artístic de la Conca de Barberà. Buidatge de tres fonts fotogràfics conservats a Barcelona", descriu les imatges de la Conca de Barberà, només les que afecten al patrimoni artístic moble, que es conserven en tres arxius: Centre Excursionista de Catalunya, Arxiu Mas i el fons Josep Salvany i Blanch de la Biblioteca de Catalunya.

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

Dins de les Fonts bibliogràfiques, hi ha, també, dos treballs Josep M. Porta Balanyà: "Bibliografia sobre la Conca de Barberà (2004-2005)", on fa 24 referències bibliogràfiques, tant de publicacions periòdiques com de llibres referents a la comarca; i, un apartat nou, el de Ressenyes bibliogràfiques, on hi ha ressenyat 26 treballs que tenen com a referència geogràfica la comarca.

MEMÒRIA D'ACTIVITATS

I per últim, la Memòria d'activitats del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, de setembre 2004 a juny 2005. S'esmenten totes les activitats en què el centre ha organitzat i participat.

En resum, un bon Aplec que una vegada més dona a conèixer fets passats de la història de la Conca de Barberà.

EL ROBOT QUE DESCOBRIA CRIMINALS DE GUERRA

“ El més gran caçador d'homes; un robot que descobreix criminals de guerra alemanys”. D'aquesta manera es titulava un reportatge fotogràfic sobre un registre central amb seu a París dedicat a fitxar criminals i sospitosos de la II Guerra Mundial. L'organització es deia Crowcass (Central Registry of War Criminals and Security Suspects) i comptava amb dades personals de 7 milions i mig de presoners de guerra i civils alemanys, que estaven anotades en fitxes perforades i guardades en unes calaixeres immenses amb centenars de calaixos. L'ús d'aquestes fitxes era, lògicament, el de descobrir la veritable identitat de detinguts sospitosos de ser nazis. I això es feia amb una màquina robot que seleccionava automàticament la fitxa que coincidia amb les característiques de la persona buscada.

Aquest reportatge es va publicar al *London Illustrated News* el 17 de novembre de 1945 i en l'actualitat l'ha recuperat el portal web de *Culturas de Archivo* (www.culturasdearchivo.org/index.php).

Culturas de Archivo és un portal entorn de la problemàtica de l'arxiu i la seva repercussió en les formes d'accedir a la informació i al coneixement. Recorre diversos moments de la cultura i l'art contemporanis a partir d'aspectes com la guerra, el col·leccionisme, la biografia, la propaganda, la destrucció dels arxius, la protecció de les dades, la construcció de la memòria, etc.

Agraïments: Josep Maria Vallès, Ricard Escarré i Jaume Teixidó . **Edita:** Arxiu Històric Municipal de Constantí · Plaça de l'Hospital, 1 · 43120 Constantí · Horari: dilluns i dimecres, de 17'45 a 19'45 h.

 arxiudeconstanti@tinet.cat <http://www.usuaris.tinet.cat/arxiucon/> ·